

Hər bir xalqın tarixində öz müqəddəratını həll etdiyi bir gün var. 15 iyun Qurtuluş Günü də məhz Azərbaycan xalqının özünü təsdiq etdiyi bir gündür. Bu günün özəlliyi isə birbaşa əbədiyaşar liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bir çağırışla xalqının xilaskarına çevrilən Heydər Əliyev Azərbaycan qarşısında tarixi bir missiyaya imza atdı. Millətinin bir əsrdə qurduğu ikinci müstəqil dövlətinin dünya xəritəsində silinmək təhlükəsindən xilas edən ümummilli lider qayıdışı ilə problemlər mənəgenəsində qırılan Azərbaycanı regionun liderinə çevirdi.

Tarixə nəzər salarkən Heydər Əliyevin necə ağır bir dövrdə hakimiyyətə qayıtdığının şahidi oluruq. O vaxtkı Azərbaycanın durumunu hamımız yaxşı xatırlayırıq. Azərbaycan 1993-cü ilin iyununda, sözün əsl mənasında, məhv olmaq, parçalanmaq ərəfəsindəydi. 1992-ci ilin may-iyun aylarında zorakı vasitələrlə hakimiyyətə gələn AXC-Müsavat cütüyünün yaratdığı hərc-mərclik Azərbaycanı parçalanma təhlükəsi ilə üz-üzə qoymuşdu. 1991-ci ilin oktyabrında dövlət müstəqilliyini qazanmış Azərbaycan 1993-cü ilin iyunun 15-nə qədərki müddətdə çoxsaylı dövlət çevrilişləri, böhranlar, kaos və çaxnaşmalarla qarşılaşmışdı. Daxilimizdəki satqınlar Azərbaycanı öz aralarında bölməyə çalışırdılar. Xalq Cəbhəsinin fəallarından olan Əlikram Hübətov adlı birisi Lənkəran bölgəsində "Talış-Muğan Respublikası" yaratdığını elan etmişdi. 1992-ci ilin mayında Ayaz Mütəllibovu hakimiyyətədən uzaqlaşdıran AXC-Müsavat cütüyü düz bir il sonra Xalq Cəbhəsinin digər nümayəndəsi, hətta evvəllər "Milli Qəhrəman" adı verilmiş Surət Hüseynovun qiyamı ilə devrilmişdi. Vətən övladları iki cəbhəyə bölünmüş, əldə silah üz-üzə dayanmışdılar. Qardaş qırğını başlamaqda idi. S.Hüseynov hələ Bakıya çatma-

Nazim İsmayilov,
Yeni Azərbaycan Partiyası
Veteranlar Şurasının üzvü

mış dövləti, ölkəni, xalqı qoyub qaçan AXC-Müsavat rəhbərləri yalnız özlərini xilas etmək bərədə düşünürdülər. Azərbaycan, sözün əsl mənasında, başsız qalmışdı. Düşmənlər də bundan istifadə etmək fürsətini əldən vermirdi.

Bundan başqa onlar yarıtmaz fəaliyyətlərini ört-basdır etmək üçün xalqın yeganə nicat yolu olan Heydər Əliyevə qarşı kampaniya aparırdılar. Bir-birinin ardınca baş verən hakimiyyət dəyişiklikləri, təsadüfi, heç bir idarəçilik təcrübəsi olmayanların hakimiyyətə yiyələnmələri, dövlət çevrilişlərinə cəhd, vəzifədən sui-istifadə edərək reket, qaçaqmalçılıq, terror, adam oğurluğu və s. kimi cinayətlər ölkədə adı hala çevrilmişdi. Qısa müddət ərzində ölkənin varidatı amansız surətdə talan edilmişdi. Torpaqlarımız hərraca qoyulur, xəyanət nəticəsində bir-birinin dalınca işğalçıların əlinə keçirdi.

Beləliklə, Xalq Cəbhəsinin içində, keçmiş silahdaşlar arasında baş verən qarşıdurmalar 1993-cü ilin iyununda Gəncə üsyanıyla nəticələndi. Mövcud siyasi-iqtisadi və sosial böhran hakimiyyətin fəaliyyətini iflic vəziyyətə gətirib çıxardı. Baş nazir, Milli Məclisin sədri, bütün güc nazirliklərinin rəhbərləri istefaya göndərildi, ölkə faktiki cəhətdən idarəolunmaz hala düşdü. AXC-Müsavat cütüyünün həyata keçirdiyi tədbirlər cəmiyyəti dərin uçurum qarşısında qoydu. Ölkədə yaranan ictimai-siyasi kaos, anarxiya, zorakılıq və s. nəticə etibarilə vətəndaş qarşıdurmasının reallaşmasına, Azərbaycanın erməni təcavüzkarlarına qarşı apardığı ədalətli müharibədə məğlubiyyətə uğramasına, hakimiyyətin tam iflasına gətirib çıxardı. 1993-cü ilin iyununda artıq Azərbaycan dövlətçiliyi ən ağır böhran

Milli Qurtuluş Günü Azərbaycana əmin-amanlıq, firavanlıq gətirdi

"Mən bütün həyatımı xalqa xidmət etməyə həsr etmişəm, bundan sonra da bu yolla gedəcəyəm, başqa yolum yoxdur. Vətənə, xalqıma, millətə məhəbbət, müstəqil Azərbaycan dövlətinə, Azərbaycan Respublikasına hədsiz məhəbbət mənim həyatımın mənasıdır, məzmunudur."

HEYDƏR ƏLİYEV

və dağılıma təhlükəsi ilə üzleşdi. Ölkə vətəndaş müharibəsi və parçalanma həddində idi.

Həmin vaxt artıq hər kəsin nəzərləri Naxçıvana - dahi siyasətçi və dövlət xadimi Heydər Əliyevə dikilmişdi. Azərbaycanı yalnız Heydər Əliyevin təcrübəsi, müdrikliliyi, iradəsi ilə xilas olunacağına heç kim şübhə etmirdi. Azərbaycanın görkəmli oğlu, böyük şəxsiyyət Heydər Əliyev xalqın bu ağır günündə şübhəsiz, kənardan baxa bilməzdi. O, xalqın və respublikanın hakim dairələrinin təkidli dəvətini qəbul edib iyunun 9-da Bakıya gəldi. Bununla da daxili və xarici düşmənlərimizin bütün planları iflasa uğradı. Xilaskarlıq missiyasını öz üzərinə götürən bu dahi şəxsiyyət həyatını təhlükə altına qoyaraq Gəncəyə gəldi və vəziyyətlə yerində tanış oldu. Onun Gəncəyə səfəri vətəndaş qarşıdurmasının genişlənməsinin qarşısını aldı. Ümummilli liderimiz Gəncədə baş verən hadisələrə münasibət bildirərək demişdi: "Hadisələr dəhşətlidir. Qan tökülüb, cinayəti təşkil etmiş, hansı tərəfdən asılı olmasına baxmayaraq qanun qarşısında məsuliyyət daşımalıdırlar". Bütün Azərbaycan xalqı bu gəlişi böyük ümid və sevincle qarşıladı.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı tək-cə siyasi tələb deyildi. Bu, artıq dövrün ictimai tələbatına çevrilmişdi. Hətta iş o yerə çıxmışdı ki, AXC-Müsavat təmsilçiləri parlamentin iyunun 15-də keçirilən iclasında Heydər Əliyevdən öz təhlükəsizlikləri üçün təminat istəmişdi. Onları nəinki siyasi, həm də fiziki ölümdən məhz Heydər Əliyev xilas etdi.

Xalqın təkidi ilə 1993-cü il iyunun 15-də Naxçıvandan Bakıya gələn Heydər Əliyev Ali Sovetin sədri seçildi. Bu, Azərbaycanın qurtuluş anı idi və iyunun 15-i tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil oldu. Ölkə Prezidenti Əbülfəz Əliyev iyunun 18-də Bakını tərk edib Kələkiyə qaçandan sonra Heydər Əliyevin üzərinə düşən yükün ağırlığı daha da artdı. İyunun 23-də Azərbaycan Ali Soveti bu quruma rəhbərlik edən Heydər Əliyevə ölkə prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyi həvalə etdi. Böyük şəxsiyyət iyunun 24-dən MM-in qərarı ilə prezidentin səlahiyyətlərini həyata keçirməklə artıq bütün dövlət strukturlarına rəhbərlik edirdi.

Bununla da xalqın istəyi, təkidi və tələbi ilə Heydər Əliyev Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə gəldi. Millət və dövlət çətinliklərdən xilas oldu, xalqın istəyi, arzusu çin oldu. Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə Azərbaycan tarixinin şanlı səhifələri yazıldı. Bəli, məhz 1993-cü ilin 15 iyununda gənc və kövrək, ancaq gerçək müstəqillik tariximizin əsası qoyuldu.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan dövlətçiliyində həlledici dönüş oldu. Ümummilli lider hakimiyyətə gələndən sonra ağır vəziyyətdə olan ölkənin qarşısında duran əsas problemlər mərhələli şəkildə həll olunmağa başladı. Gəncədəki gərgin hadisələr dinc yolla nizama salındı. Əlikram Hübətovun elan etdiyi qondarma "Talış Muğan Respublikası" Heydər Əliyevin xalqa müraciəti və bölgə əhalisinin təzyiqi ilə ləğv olundu. Ölkənin şimalında fəallaşan "sadval"çıların separatçı hərəkatlarının qarşısı alındı. Müxtəlif şəxslərin və siyasi qruplaşmaların

nəzarətində olan silahlı birləşmələr zərərsizləşdirildi.

1993-cü ilin oktyabrında Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Bundan sonra onun fəaliyyəti daha da genişləndi və Azərbaycan dövlətinin yeni əsasları üzərində qurulmasının Heydər Əliyev dövrü başladı. Gərgin zəhmətlin, siyasi kamilliyin və müdrikliliyin sayəsində çox az vaxtda Heydər Əliyev iflic vəziyyətə salınmış hakimiyyətə məşinini yenidən hərəkətə gətirdi, xalqın başı üstünü alan bütün təhlükələri aradan qaldırdı, vahid mərkəzdən idarə olunan dövlət icra strukturunu yaratdı, etnik parçalanmaların qarşısına siper çəkdi, milli ordumuzu yenidən qurdu, 1994-cü ilin mayında atəşkəsə nail olaraq bütün səyləri ölkədə dağılmış iqtisadiyyatın yenidən qurulmasına səfərbər etdi. Bütün bunlar Heydər Əliyevin böyük yaradıcılıq və təşkilatçılıq potensialının, gərgin fiziki əməyinin, siyasi qüdrətinin bəhrəsi idi və onun sağlamlığı bahasına əldə edilirdi.

Heydər Əliyev uzaqgörən siyasəti ilə ölkənin neft strategiyası işlənilib hazırlandı. Neft strategiyasının başlıca məqsədi Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı zəngin karbohidrogen ehtiyatlarının xalqın istifadəsinə verilməsi idi. Heydər Əliyev çox az vaxtda bu çətin və şəərəfli vəzifənin öhdəsindən gəldi. 20 sentyabr 1994-cü il Heydər Əliyev iradəsinin gücü ilə Azərbaycan Respublikasının tarixinə qızıl həflərlə yazıldı. Məhz həmin gün möhtəşəm "Gülüstən"sarayında dünyanın 14 ölkəsindən 33 iri neft şirkətinin iştirakı ilə "Amako", "Penzoil", "BP", "Reemko", "Statoyl", "Lukoil", "Türk Petrolları" və s. nüfuzlu neft şirkətləri ilə "Əsrin müqaviləsi" imzalandı.

Heydər Əliyev bu dövrdə müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını işləyib hazırladı. Bu, Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq normalara uyğun olan ən demokratik konstitusiyası olmalı idi. Konstitusiya layihəsi işlənilib hazırlandıqdan sonra, ümumxalq müzakirəsinə verildi və 1995-ci ilin 12 noyabrında referendum keçirilərək qəbul edildi. Az sonra Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə xırda və orta dövlət müəssisələrinin özəlləşdirilməsinə və ölkədə sahibkarlığın inkişafına önəm verildi. Bu dövrdə aqrar islahatlar da geniş vüsət aldı. Müvafiq qanunlar qəbul edildi və həmin qanunlara uyğun olaraq ölkədə 850 mindən yuxarı ailə torpaq mülkiyyətçisi oldu. Ailə-fermer təsərrüfatı sürətlə inkişaf etməyə başladı.

Heydər Əliyevin siyasi qüdrəti sayəsində ölkədə azad vətəndaş cəmiyyəti formalaşdı. Siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının və digər vətəndaş cəmiyyətlərinin sərbəst fəaliyyətinə önəm verildi. Bir sözlə, ümummilli lider Heydər Əliyev özünün siyasi potensialının, zəngin dövlətçilik təcrübəsinin və dönməz iradəsinin sayəsində Azərbaycan Respublikasının fəlakətdən qurtararaq, qısa bir zamanda onu dünyanın ən sivil və demokratik dövlətləri sırasına çıxarmışdır.

İndi regionda heç bir layihə Azərbaycanın razılığı və ya iştirakı olmadan həyata keçə bilməz. Azərbaycan bu illərdə dünyanın nəhəng dövlətləri ilə sıx münasibətlər qurdu, Avropa Şurasına və bir sıra beynəlxalq təşkilatlara tamhüquqlu üzv qəbul olundu. Bütün bunlardan belə nəticə çıxarmaq olar: əgər Heydər

Əliyev hakimiyyətə qayıtmayıdı, Azərbaycanın bir dövlət kimi parçalanıb məhv olmaq təhlükəsi reallaşacaqdı, indiki qüdrətli dövləti qurmaq mümkün olmayacaqdı. Prezident İlham Əliyevin sözləri ilə desək - "İndiki müstəqil Azərbaycan Heydər Əliyevin şah əsəridir. Azərbaycanda Heydər Əliyevin siyasəti yaşayır, möhkəmlənir, yeni formalarla zənginləşir".

Ümummilli lider Heydər Əliyevin ən böyük arzusu qısa bir zaman ərzində işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilməsi idi. Dahi liderin bu arzusunu onun alternativsiz davamçısı möhtərəm cənab Prezident İlham Əliyev yerinə yetirdi. 2020-ci ilin sentyabrın 27-dən başlayan 44 günlük Vətən Müharibəsində Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi və Rəşadətli Ordumuzun qəhrəmanlığı ilə 30 il işğal altında olan torpaqlarımız azad olundu.

2023-cü il 10 may tarixdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Şuşada mərkəzi meydanda xalqa müraciətində demişdir: "Ulu Öndər Heydər Əliyevin ən böyük arzusu Şuşanı, Qarabağı və Zəngəzuru azad görmək idi. Biz onun və bütün Azərbaycan xalqının, bütün dünya Azərbaycanlılarının arzusunu çin etdik. 2020-ci il 8 noyabr tarixdə əbədi qalacaq. O, gün mənə, bax bu meydandan Şuşanın azadlığı ilə bağlı hərbi raport verildəndən sonra, bu binanın üstünə bayrağımız qaldırıldıqdan sonra atamın məzarını ziyarət etdim və ürəyimdə dedim ki, "Tapşırıq yerinə yetirildi. Məruzə edir Ali Baş Komandan İlham Əliyev!" Ondan sonra şəhidlər xiyabanını ziyarət etdim. Şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əydim, ürəyimdə dedim ki, qanınız yerdə qalmadı".

Heydər Əliyevin yenilməz iradəsi, uzaqgörənliyi, fədakarlığı onu bütün dünya azərbaycanlılarının lideri edib, ömür yolu doğma Vətənə xidmət nümunəsinə çevrilib. Bütün həyatını canından artıq sevdiyi xalqına, ölkəsinə həsr etmiş bu müdrik siyasi və dövlət xadimi tariximizdə müstəqilliyimizin memarı və qurucusu kimi yer tutub. Heydər Əliyev fenomeninə məxsus iti zəka, müdriklilik, uzaqgörənlik və əzmkarlıq ona əvəzsiz Ümummilli Lider mövqeyi qazandırdı. Çoxşaxəli və zəngin fəaliyyəti, misilsiz insani keyfiyyətləri sayəsində o, zamanın əbədiyaşar dahisinə çevrilib. Azərbaycan xalqı haqlı olaraq Heydər Əliyev irsini müstəqilliyin təminatçısı kimi qəbul edir. Qədirbilən xalqımız böyük xilaskarının xidmətlərini unutmur və 15 iyun - Milli Qurtuluş Gününi hər il yüksək əhval-ruhiyyə ilə qeyd edir.

Bu il xüsusilə əhəmiyyət kəsb edir. 2023-cü il həm də Ulu Öndərin 100 illik yubileyi ildir. Respublikamızda, ölkəmizin kənarında bu dahi şəxsiyyətin 100 illiyinə həsr olunan silsilə tədbirlər keçirilir. Ötən illər ərzində Azərbaycan böyük inkişaf yolu keçib. Bu yol məhz Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən müəyyənləşdirilib. Azərbaycanda Heydər Əliyev siyasətinin alternativsi yoxdur. Qazanılan bütün nailiyyətlərin əsasında Ümummilli Lider tərəfindən müəyyənləşdirilən siyasi kurs dayanır. Bu günün fəvqündən baxanda Azərbaycanın gələcəyi işıqlı və firavan görünür. Çünki müstəqil Azərbaycanın idarəçilik sükani Ulu Öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin əlindədir. Ölkə başçısı İlham Əliyevin bu siyasəti uğurla həyata keçirməsi nəticəsində Azərbaycan dünyanın dinamik inkişaf edən, modernləşən, beynəlxalq miqyasda nüfuzu gündən-günə artan dövlətinə çevrilib, ötən dövr ərzində möhtəşəm iqtisadi uğurlara imza atılıb. Bunu tək-cə Azərbaycan vətəndaşları deyil, bütün dünya təsdiq edir. Azərbaycana gələn hər bir şəxs ölkəmizdə gedən inkişafa heyran qalır. Bu gün xalqımız əmindir ki, müstəqil Azərbaycan Heydər Əliyev ideyaları işığında Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha yüksək zirvələr fəth edəcək.